

4444 SAYILI KANUN GEREKÇESİ

GENEL GEREKÇE

22 Temmuz 1998 tarihli ve 4369 sayılı Yasa ile vergi sisteminde reform niteliğinde köklü değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin yapılmasında şu temel ilkelerden hareket edilmiştir.

1. Vergi tabanının genişletilmesi
2. Kayıt dışı ekonominin kayda alınması
3. Vergi sisteminin daha basit ve açık hale getirilmesi
4. Vergi adaletinin sağlanması
5. Ekonomiye uyum

4369 sayılı Yasanın bu temel ilkeleri bugün de vazgeçilemez ve ikinci plana atılamaz ilkelerdir. Bu ilkelerden vazgeçilmesi her sosyal ve ekonomik koşulda sözkonusu değildir.

Yukarıda sayılan temel ilkeler doğrultusunda 4369 sayılı Yasa ile yapılan düzenlemelerden bazıları şunlardan oluşmaktadır;

- Vergi oranları başta gelir, kurumlar ve emlak vergileri ile harçlarda olmak üzere çok büyük ölçüde indirilmiştir.
- Kazanılsın kazanılmasın vergi ödenmesi sonucunu doğuran hayat standardı esası ve götürü vergileme kaldırılmıştır.
- Geçici verginin kazanılan gelire bağlı olarak ödenmesi esası getirilmiştir.
- Vergi sisteminde yeralan enflasyon ayarlaması düzenlemelerinin sayısı artırılmıştır.
- Yatırım indirimi istihdam yaratan yatırımlar için çok önemli bir teşvik haline getirilmiş ve küçük yatırımcı için de peşin indirim imkânı sağlanmıştır.
- Haklı sebebe dayanmadan bekletilen mükellef alacaklarına faiz ödenmesi ilk defa vergi iadelerinden kaynaklanan alacaklar için getirilmiştir.
- Yerli imalatçı aleyhine var olan haksız rekabeti ortadan kaldırmak için teşvikli yatırım mallarının yurt içinden temini katma değer vergisinden istisna edilmiştir.

Bütün bu düzenlemelerin sonucunda vergi sisteminin, mükellefler için içinde yaşanılabilir bir sistem haline getirilmesi yönünde önemli bir adım atılmıştır.

4369 sayılı Yasa toplumun geniş kesimlerince kabul ve destek görmüştür. Ancak bu yasanın hazırlıkları sırasında ve yasalaşma sürecinde var olan koşullar daha sonradan hızla değişmiş,

1997 yılı ortalarında Tayland'da başlayan ve sermaye ve mal hareketleri yoluyla Güneydoğu Asya'yı etkisi altına alan finansal kriz 1998'in ortalarında Rusya'yı da etkisi altına alarak bütün dünya ekonomilerini derinden sarsmıştır.

Tüm dünya ekonomilerini sarsan ekonomik krizin olumsuz etkileri Türkiye ekonomisini önemli ölçüde etkilemiş, 1998 yılında başlayan ekonomik daralma 1999 yılında da devam etmiştir. Dışsal faktörlerin etkileri sonucu ortaya çıkan yeni ekonomik durum bütün işletmeleri olumsuz yönde etkilemiş, bunun sonucunda da mükelleflerin yeni ekonomik koşullardan kaynaklanan haklı talepleri gündeme gelmiştir.

Vergi sistemlerini ekonomik koşullardan bağımsız olarak düşünmek mümkün olmadığı gibi, vergi mevzuatını değişmez kabul etmek de mümkün değildir. Vergi sisteminin temel fonksiyonu ekonomik koşulları değiştirmek değildir. Tersine ekonomik koşullar vergi sistemini değiştirmek için yeterli gerekçe olabilir. Vergi sistemi ekonomik koşulları ve yapıyı izlemek ve yeni koşul ve yapıya uygun düzenlemeleri yapmak durumundadır.

Açıklanan gerekçelerle vergi sistemini ekonomik koşullar çerçevesinde tekrar gözden geçirmek ve gerekli önlemleri almak zorunluluğu doğmuştur. Bunu yaparken vergi sisteminin özüne dokunulmaması, temel ilkelerin korunması, vergi ile ilgili uzun vadeli amaçlara ulaşmaya çalışırken mükelleflerin mali yapılarını olumsuz etkilemeyecek başka yöntem ve araçların kullanılması temel hareket noktasını oluşturmaktadır.

Vergi mevzuatında ekonomik gerekler nedeniyle bazı değişiklikler yaparken, 4369 sayılı Yasanın temel ilkelerinden vazgeçilmesi gerekmemektedir. Bu ilkeler bugün de geçerlidir. Ancak bu ilkelere ulaşmaya çalışırken kullanılacak yöntem ve araçlarda farklılıklar olacaktır.

Özetlenen çerçevede hazırlanan bu Yasa 14 maddeden oluşmakta, ekonomik koşulların iyileştirilmesinde alınması gereken tedbirler çerçevesinde yapılan düzenlemeler dışında yeni bir düzenleme içermemektedir.

Bu Yasada, 4369 sayılı Yasa ile getirilen ve kayıt dışı ekonominin kayda alınmasında çok önemli bir düzenleme olan bütün gelirlerin vergiye tabi olduğu yönündeki gelir tanımı değiştirilmemekte, uygun bir süre için ertelenmektedir. Bu sürede; mevcut ekonomik koşulların yarattığı olumsuz etkilerin işletmeler üzerindeki etkilerinin bütünüyle ortadan kalkacağı tahmin edilmekte, ayrıca vergi idaresine, yeni düzenlemeyi mükelleflere sağlıklı bir şekilde anlatma ve yeterli hazırlığı yapabilmesi için daha geniş bir zaman tanınmaktadır. Böylece geçiş dönemi olmayan düzenlemenin mükelleflerde yarattığı olumsuz psikolojik etkiler ortadan kaldırılmakta ve uygun koşullarda bir geçiş dönemi öngörülmektedir.

İşletmelere malî bünyelerinin güçlendirilmesinde taze kaynak yaratmak amacıyla; geçici vergi oranında indirim yapılmakta, ayrıca geçici vergi dönemlerinin süresi üç aydan altı aya uzatılmaktadır.

Ekonomik durgunluk zamanlarında, işletmelerin bir çoğu için malî kaynak sağlamanın en iyi yolu, sahip olunan sabit kıymetlerin likit kaynaklar haline dönüştürülmesi ve bu kaynakların işletmede kullanılmasıdır. Uygun olmayan ekonomik koşullarda sabit varlıkların elden çıkartılması, diğer koşullara göre daha zor olmakta, ortaya çıkan kazancın vergisi ise buradan elde edilecek kaynakları eritmektedir. Bu koşullarda işletmelere sağlanabilecek en önemli destek, satıştan doğan kazancın vergilendirilmemesi, ayrıca satış nedeniyle yapılan işlemlerden kaynaklanan vergilerin alınmamasıdır. Yasayla işletmelere bu destek verilmekte,

kurumlar vergisi, katma değer vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi ve harç istisnasının süresi 2002 yılı sonuna kadar uzatılmaktadır.

Vergide basitlik ve verimliliğin de bir gereği olarak, içinde bulunulan koşullarda daha önemli hale gelen bazı menkul sermaye iratlarının yıllık beyanname ile beyan edilmesinin belli bir süre ile ertelenmesi öngörülmektedir. Bu düzenlemeyle malî fonların ülke içinde değerlendirilmesi, bunların ülke dışına çıkması yerine ülke dışındaki fonların yeniden ekonomiye kazandırılması amaçlanmaktadır. Bu süreçte vergi idaresinin vergi kimlik numarası uygulaması ile ilgili bütün çalışmaları tamamlaması, finans kesiminin de finansal işlemleri vergi kimlik numarası altında izleyebilir hale gelmesi amaçlanmaktadır. Bu süreç tamamlandığında; bankalar müşterilerine vergi ile ilgili yeterli hizmeti sunabilecek duruma kavuşacaklar, vergi idaresi de gerekli izleme ve denetlemeyi yapabilecek olanaklara kavuşacaktır.

Bu Yasayla, aynı koşullarda bulunmasına rağmen çok farklı koşullarda vergilenir hale gelmiş olan emlak vergisi mükelleflerinin, farklı vergileme koşullarına son vermek üzere, beyanlarını yenileme hakkı verilmektedir. Öte yandan, içinde bulunulan ekonomik koşulların yarattığı, emlak fiyatlarının enflasyonda daha az değer kazanması ile ortaya çıkan emlak vergisi matrahlarının çok yüksek olması ile sonuçlanan sorunlara kalıcı çözüm getirilmektedir.

Yukarıda ayrıntıları ile açıklanan ihtiyaçlar doğrultusunda hazırlanan bu tasarı, ekonomik koşulların işletmelerin malî yapılarına olan olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılmasında çok önemli katkı yapacaktır. Ayrıca bu yasa 4369 sayılı Yasanın çok önemli bazı düzenlemelerinin daha sağlıklı bir ortamda yürürlüğe girmesini ve daha olumlu sonuçlar doğurmasını sağlayacak, 4369 sayılı Yasanın başarı şansını artıracaktır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. – Bu madde ile geçici vergi dönemleri altı ay olarak yeniden belirlenmekte, ayrıca Bakanlar Kuruluna geçici vergi dönemlerini üç aya indirme ve geçici verginin beyan ve ödeme sürelerini üç aylık dönemi izleyen ikinci ayın 15 inci günü akşamı olarak belirleme konusunda yetki verilmektedir.

Madde 2. – Bu madde ile 1999 - 2002 yıllarında uygulanmak üzere 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa geçici 55, 56 ve geçici 57 nci maddeler eklenmektedir.

Geçici 55 inci madde ile; 1.1.1999 - 31.12.2002 tarihleri arasında elde edilen ve tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunan menkul sermaye iratlarından mevduat faizleri, faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kâr payları ve repo gelirleri için tutarı ne olursa olsun beyanname verilmemesi öngörülmektedir.

Geçici 56 ncı madde ile; gerek gelirin tanımı gerekse gelir unsurları ve buna bağlı olarak diğer kazanç ve iratlara ilişkin hükümlerin uygulanması ertelenerek 1999 - 2002 yılları gelirlerinde 4369 sayılı Kanunla değişiklik yapılmadan önceki hükümlerin uygulanması öngörülmektedir.

Ayrıca menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından sağlanan kazançlara ilişkin istisnanın uygulanmasındaki elde bulundurma süresi 1 yıldan 3 aya indirilmektedir.

Değer artışı ve arızî kazançlardaki istisna haddi günün ekonomik koşullarına uygun hale getirilerek 3 500 000 000 liraya çıkarılmaktadır.

Malî Milat uygulamasının ertelenmesine paralel olarak bu uygulama nedeniyle Geçici 47 nci madde kapsamındaki değerler ile işlem ve bildirimlerden hareketle bunlara taraf olanlar da dahil olmak üzere herhangi bir vergi incelemesi ve tarhiyat (Vergi Usul Kanununun 30 uncu maddesinin ikinci fıkrasının 7 numaralı bendi dahil) yapılamayacağı hususu açık olarak belirtilmektedir.

Geçici 57 nci madde ile, 1999 - 2002 yılları gelirlerinin (ücretler hariç) vergilendirilmesinde 103 üncü maddede yazılı vergi oranlarının 5 puan fazlasıyla uygulanacağı öngörülmektedir. Ancak, geçici vergi uygulamasında 103 üncü maddedeki tarifede yazılı vergi oranlarının bu madde ile artırılmadan önceki şekli dikkate alınacaktır.

Madde 3. – Yapılan değişiklikle, kurum kazançlarına uygulanacak geçici verginin altışar aylık kazançlar üzerinden hesaplanması öngörülmekte ve uygulanacak geçici vergi oranı % 25’den %20’ye indirilmektedir. Ayrıca Bakanlar Kuruluna geçici vergi oranını 5 puana kadar artırma veya indirme konusunda yetki verilmektedir. Buna göre Bakanlar Kurulu geçici vergi oranını % 15 ila % 25 arasında değişen oranlarda belirleyebilecektir.

Madde 4. – Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen geçici madde ile tam mükellef kurumların aktiflerine dahil gayrimenkul veya iştirak hisselerinin satışından doğan ve sermayeye eklenen kazançlar ile üretim tesislerinin yeni kurulan sermaye şirketlerine aynı sermaye olarak konulmasından doğan kazançlar 1.1.1999-31.12.2002 tarihleri arasında kurumlar vergisinden müstesna tutulmaktadır.

Gayrimenkul ve iştirak hisselerinin satışından doğan ve sermayeye eklenen kazançlar üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin 6 numaralı bendinin b-ii alt bendine göre stopaj yapılması gerekmektedir. Bu stopaj, üretim tesislerinin yeni kurulan bir sermaye şirketine aynı sermaye olarak konulmasından doğan kazançlar için uygulanmayacaktır.

Yapılan bu düzenleme ile tam mükellef kurumların bağlı değerlerinin ekonomik faaliyetlerinde daha etkin bir şekilde kullanılması amaçlanmıştır. İlk olarak 2970 sayılı Kanunla getirilen ve olumlu sonuçlar vermiş olan bu istisnanın uygulama süresi 2002 yılı sonuna kadar uzatılmış olmaktadır.

Öte yandan aynı geçici madde ile anonim şirketlerin kuruluşlarında veya sermayelerini artırdıkları sırada çıkardıkları hisse senetlerinin itibârî değerlerinin üzerinden elden çıkarılmasından sağlanan ve kurumlar vergisinden müstesna tutulan kazançlar üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin 6 numaralı bendinin b-ii alt bendine göre tevkifat yapılmaması öngörülmektedir.

Madde 11. – A) 193 sayılı Kanunun 64 üncü maddesinde yapılan ibare değişikliği ile diğer ücretlerin vergilendirilmesinde esas alınacak safî tutarı yeniden belirlenmektedir.

Değişiklikten önce asgari ücretin brüt tutarının tamamı vergilendirilmeye esas alınırken yapılan düzenleme ile bu tutar asgari ücretin brüt tutarının % 25’i olarak belirlenmektedir.

B) Kurumlar Vergisi Kanununa eklenen geçici 28 inci maddeye paralel olarak Katma Değer Vergisi Kanununda da değişiklik yapılmaktadır.

C) 4369 sayılı Kanunla, Gelir Vergisi Kanununda yapılan değişikliklerle uyum sağlamak ve bazı maktu hadleri güncelleştirmek amacıyla ibare değişikliği yapılmaktadır.

Madde 12. – A) 1. Esnaf muaflığından yararlanabilmek için belediyeden Esnaf Muaflığı Belgesi alma zorunluluğu kaldırılmaktadır.

2. Ödeme kaydedici cihaz kullanan mükelleflerin basit usulde yararlanmasına imkân tanınmaktadır.

B) 213 sayılı Kanunun uzlaşmaya ilişkin hükümlerinde yapılan değişikliğe paralel olarak 344 üncü maddenin son fıkrası kaldırılmakta, 368 inci maddenin son fıkrasının yürürlükten kaldırılmasıyla da dava konusu yapılan vergi cezasına gecikme faizi uygulamasından vazgeçilmektedir.

C) Esnaf Muaflığı belgesi kaldırıldığından, belge alınması sırasında ödenmesi gereken harcı düzenleyen hükümler de kaldırılmaktadır.

D) 4369 sayılı Kanun ile telif ücretlerinin vergilendirilmesi ile ilgili olarak yapılan düzenleme yürürlükten kaldırılmaktadır. Yapılan değişiklikle bu kazançların tutarı ne olursa olsun tevkifat yoluyla nihai olarak vergilendirilmesi öngörülmektedir.

E) 4393 sayılı Kanunun 69 uncu maddesinin h fıkrasındaki düzenlemeye Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 28 inci maddesinde yer verildiğinden bu fıkra kaldırılmaktadır.

Madde 13. – Yürürlük maddesidir.

Madde 14. – Yürütme maddesidir.